УДК 323.316.422 (477)
Кіндратець О.М.[1], Кальцева С.І.[2]
[1]проф., д-р політ. наук, Запорізький НУ
[2]доц., канд. політ. наук Запорізький НУ

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

По завершенню війни потрібно буде відбудовувати не лише економіку, але і розв'язувати політичні проблеми, які з'явилися, або загострилися за час війни.

Перш за все необхідно відновити певні втрати здобутків демократії. Після розпаду СРСР модернізація політичної системи, демократизація суспільства були ускладненими відсутністю демократичних традицій, демократичної культури. Процес демократизації був повільним та складним. Це демонстрували як президентські вибори, так вибори депутатів різних рівнів. Вони свідчили, що виборців, що знаходиться під впливом популізму, не має чітких критеріїв оцінки кандидатів в представницькі органи влади, сприйняття їх було скоріш емоційним (подобається/не подобається), а не раціональним. Розчарування, незадоволення діями влади впливало на її легітимність та породжувало абсентеїзм. Деякі українські політики, їх команди швидко освоїли маніпуляційні технології, в тому числі «брудні». Ситуація з демократією значно погіршилася після початку російсько-української війни – спершу гібридної, а потім повномасштабної.

Загалом у 2021 р. серед 195 держав Freedom House відносили до категорії «вільних» 85[1]. У 2023 р. з тієї ж кількості держав до вільних віднесли вже віднесли 83, напіввільних – 56, як і до невільних [2]. Це є свідченням згортання демократії. Війна негативно позначилася на демократії в Україні, хоча в Україні вона і до цього була неконсолідованою. Freedom House визначив демократію у 2023 р. в Україні напіввільною.

У повоєнний час потрібно буде повернутися до зміцнення демократії. шляхом зняття і тих обмежень демократії, які були вимушеними під час воєнного стану (відновлення регулярності передбачених Конституцією Украї-

ни, законами виборів, прозорості діяльності органів влади, свободи ЗМІ, захисту в повному обсязі прав та свобод людини та громадянина, включаючи свободу переміщення тощо). Посилення авторитарних тенденцій у країні, що обороняється, деким пояснюється тим, що потрібно швидко приймати рішення, часто одноосібно чи обмеженим колом осіб. На узгодження ж позицій шляхом тривалого обговорення немає часу. Однак, ефективність такого управління не завжди буде ефективним, доцільним, таким що відповідає вимогам і потребам країни, суспільства. Це залежить від компетентності тих, на кого покладена ця відповідальність. Але не тільки від цього, а від особливостей лідерських якостей представників влади, тобто від суб'єктивного чинника.

В Україні, на жаль, війна виявила те, що навіть в такі важкі часи для країни частина представників влади, що різною мірою долучена до процесу підготовки, прийняття на виконання рішень, використовує різні корупційні практики для особистого збагачення. Таке явище, як корупція, існувала і в мирний час, але в період війни, воно є одним зі найтяжчих злочинів проти держави, народу. Дається взнаки відсутність правової держави, справедливої судової системи. Покарання за скоєння цього злочину вимагає найсуворішого покарання. Засудження окремих корупційних випадків в суспільстві, в якому існує звичаєва корупція. ситуацію не змінює. Потрібно, щоб засуджувалися всі випадки корупції в будь-якій сфері життя. Тільки тоді можна сподіватися, що це явище, якщо повністю й не зникне, то хоча не матиме такого поширення і не матиме таких серйозних наслідків. Сьогодні наслідками є не тільки фінансові втрати, а й втрати людських життів.

Очевидно, найбільш важливою умовою зупинити згортання демократії та відновити дію демократичних принципів є побудова правової держави. Ю.П. Крисюк відмічає, що існує чітке усвідомлення того, що правова держава є нічим іншим, як формою організації й діяльності державної влади, якій властиві демократичний режим конституційного правління і законності, верховенство права, поділ державної влади та взаємний контроль владних гілок, взаємна відповідальність держави і особи, визнання, гарантування і забезпечення основних прав людини й громадянина [3]. Умовою прогресивних змін в цій сфері має бути політична воля.

Часом відсутність покращення в формуванні правової держави, її гальмування є наслідком свідомого вибору тих можновладців, які в цьому не зацікавлені. Хоча поштовхом, мотивацією до прискорення формування правової держави є євроінтеграція України. Цей чинник в умовах війни стає більш значущим.

Отже, згортанням демократії спостерігається в різних сферах політичного життя у воєнний час. Щоб подолати ці явища після війни потрібно прикласти немало зусиль. Велику роль в цьому відіграє наука.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Freedomhouse, 2022. Democracies in Decline. URL: https://freedomhouse.org/issues/democracies-decline

2. Freedom in the world 2024. URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2024-02/FIW_2024_DigitalBooklet.pdf

Крисюк . Ю. П. Розбудова правової держави в Україні: проблеми та перспективи URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2214/3/4559.pdf